

דבר המערכת

דברי חיזוק והתעוררות במשנת רבינו התו"ט
הואיל משה באר את התורה הזאת

עומדים אנו בחודש שבט כשבראשיתה התחיל משה רבינו ללמד את התורה הק' לבני ישראל - כדכתיב (ריש פרשת דברים) "בַּעֲשֵׂתִי עֶשְׂרֵה חֳדָשׁ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ... הוֹאִיל מֹשֶׁה בָּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאֹמֹר".

חודש זה מיוחד ומסוגל ללימוד משניות, כפי שהרחיב בזה הגה"צ רבי מרדכי ענני-מאיר זצ"ל אבד"ק לימנא (שבמדינת גאליציה - נפ' י"ט טבת שנת תר"ץ) בספרו **עזרת ישראל**, ומבאר באופן נפלא הקשר ללימוד משניות בחודש שבט, ובפרט מט"ו לחודש, ונצטט לשונו בקצירת האומר: הנה איתא במדרשי קדמונים (מדרש תלפיות; וראה ב'דבר המערכת' בגליון הקודם באריכות) כי אשר בן יעקב יושב על פתח גיהנם, ואינו מניח לירד לשם מי ששונה משניות, והרמז בזה "מאשר שמנ"ה לחמו" אותיות משנ"ה.

ולכן מזל שבט הוא דל"י אשר במילואו כזה דל"ת למ"ד יו"ד מספרו תקכ"ח כמנין פרקי משניות שבכל הש"ס, וכן יש במשמעות לשון שם החודש שב"ט שהוא משרוש 'שבט המוסר' - להורות נתן, לשוב כל אחד מעבירות שבידו מיראת עונש שבט מוסר שבגיהנם, ולכן שי"ן ב"ית טי"ת הם סופי תיבות - תת"ן כמנין חדרים שבגיהנם כמו שאיתא בס' הפליאה, ושאריות אותיות גימ' אש"ם "והיה כי יחסא ואשם" שולט עליו שבט המוסר שבתת"ן חדרים, והתיקון הוא כנ"ל ע"י לימוד משניות.

ותמצא כי ב"עשתי עשר חודש" הוא שבט "הואיל משה באר את התורה הזאת", ונקרא משנה תורה והנה בט"ו בחודש מתחילין ימי רחמים וכמו כן בט"ו באב מתחילין ימי נחמה על קיבוץ גלויות ובנין בהמ"ק שיבנה ב"ב, ולפי המבואר לעיל שהצלה ושמירה מדינה של גיהנם הוא ע"י לימוד משניות, וכן קיבוץ גלויות בזה תלוי כמאמר חז"ל שאין הגלויות מתכנסין אלא בזכות משניות, נמצא דדא ודא אחת הוא.

ובט"ו באב מציונו שהזהירו חז"ל בהוספת הלימוד כמו שאמרו (תענית ל'): מכאן ואילך כל המוסיף מוסיפין לו, ובוודאי כי כן צריך האדם להתחזק גם בט"ו בשבט לעורר רחמים על עצמו ולתקן ולקשט נפשו להשביע בצחצחות קדושת משנתו, כי הוא עת רצון שיהיה תורתו רצויה ומקובלת ובה יש לבאר כוננת ספר **מחברת הקודש** "מהו ט"ו בשבט גיד עליו רעו ט"ו באב" - והיינו שיוסיף אומץ בלימוד משניות כנ"ל שהיא מצלת מדינה של גיהנם כמו שמקרבת הגאולה, שתהיה במהרה בימינו אמן עכ"ד.

ומה נאה ומה טוב להרבות בלימוד משניות עם פירוש התו"ט דייקא, דלבד מה שהארכנו בזה בגליון הקודם דהוא סגולה ותיקון הנפש בפרט בימי השובב"ם, חיבורו הגדול של התוס' יום טוב כולל רוב עקרי תורה שבעל פה, והרוצה להחכים בתורה ידבק נפשו בדבריו, וכפי שמעיד **מון היעב"ץ** זצ"ל בספרו **לחם שמים** ז"ל: "הפרשן הגדול באחרונים החכם המובהק בעל **תוס' יו"ט** ז"ל שהוא כמעין הנובע, ומקובל מאד למעיינים ושמעו גדול בדורינו כי **השערת שכלו אל השערה קולע** וכו' והלואי אזכה להבין בכל מקום עומק דעת הגאון בעל תו"ט וכו'. והגדתי היום שאינני כפוי טובה בהיות הגאון המפרש הנזכר **אור עיני**, ובאמת הוא יפה **לבב מבין ונחמד להשכיל להטיב, והרוצה להחכים בתורה ולהשלים נפשו ידבק במשניות עם פי' הרע"ב וישמש לבן ענ"ק הוא האדם הגדול בעל תו"ט** לטייל אחריו בדיבוריו אריכות וקצרות שהוא רב ומורה ומעמיד על האמת והיושר, **וכולל רוב עיקרי תורה שבע"פ** וכו' עכ"ל.

ובפרט בדורנו שהדבר בר-השגה לאחר שיצא הביאור המפורסם "ששון יו"ט" המבאר כל מילה ותיבה קשה להבנה בדברי התו"ט, ומעטרו בהערות והארות מחכימות. (ראה בעמ' ג' בגליון זה, מטעמת מפירוש נפלא זה). ויהי רצון שבזכות לימוד משניות נזכה כולנו להיגאל בגאולה פרטית ובגאולה כללית, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

דבר המלך ודתו

פנינים נפלאים מתורת רבינו בעניני דיומא
קבלת עול מלכות שמים ממתן תורה

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהֵיטֵב הַבְּקָר וַיְהִי קִלְתַּי וַיִּבְרְקִים וַעֲנִן כָּבֵד עַל הָהָר וְקַל שִׁפְרֵי הַזֶּקֶק מָאֵד וַיַּחֲרֵד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בְּמַחֲנֶה (ט, טז)

איתא במדרש: 'מהיכן זכו ישראל לקריאת שמע - משעת מתן תורה' (דב"ר ב, לא).

וראיתי בספה"ק **ישמח משה** בפרשת יתרו (ד"ה במדרש פ' ואתחנן) שביאר מדרש הנ"ל, דידוע דבשעת מתן תורה הוציא הקדוש ברוך הוא את ישראל מתחת מערכת הכוכבים ומתחת יד השרים והם רק תחת השי"ת לבד והנהגת התורה, ואמרו בירושלמי דסנהדרין (פ"ג ה"ג) דעבד פטור מקר"ש, משום דכתיב (דברים ו, ד) "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", מי שאין לו אלא אדון אחד, משא"כ זה שיש לו אדון אחר.

מזה יובן מדרש הנ"ל, דה' אחד הוא הפירוש דאין לישראל רק הקדוש ברוך הוא לבדו ולא תחת השרים, ומהיכן זכו לזה, רק משעת מתן תורה. וממילא דיובן היטב מדרש הנ"ל דמהיכן זכו לקריאת שמע, ר"ל דיהיו רק תחת ידו ולא תחת המזל, רק משעת תורה דאז הגביהם הקדוש ברוך הוא למעלה מן המזל, עכ"ד, עיין שם.

ובזה אפשר לבאר בחיבור המשנה האחרונה לתחילת הש"ס, ועיין **תוס' יום טוב** (סוף משניות) הטעם דרבי מסיים המשנה בפסוק "ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום", דהוא על דרך המבואר בש"ס (זבחים קטז, א) ובמדרש (מכילתא יתרו, בחודש ה) דבשעת מתן תורה התקבצו כל האומות אל בלעם ושאלו לו על אודות הקולות והאש, והוא השיבם "ה' עוז לעמו יתן". ויען שרבי חתם תורה שבעל פה, רמז על ענין שעת מתן תורה, יעיי"ש.

ואפשר לומר עוד עפ"י מה שאמרו ז"ל (תנחומא נח ג) דלא כרת ה' ברית רק על תורה שבעל פה, הרי דהפסוק הנ"ל מורה על שעת מתן תורה דמשם זכו ישראל לקר"ש, על כן שפיר מתחבר סיפא לתחילתו, דעל ידי ד"ה 'עוז לעמו יתן', עי"ז - 'מאימתי קורין את שמע', היינו ע"י קבלת התורה יש לקרוא קר"ש. ואתי שפיר.

(משנה שכיר - לחג השבועות)

הגליון יוצא לאור עולם ע"י

מזון תוס' יו"ט המבואר

לקבלת הגליון באימייל, וכן לתגובות והערות:

machontosfosyomtov@gmail.com

מעדני יו"ט

לקט משוכח ונבחר עפ"י דברי רבינו על סדר הפרשיות התורה

פרשת בשלח:

משה רבינו היה עומד על הגבעה שידאוהו כל ישראל

וְהָיָה כְּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יְדוֹ וְגִבְרֵי יִשְׂרָאֵל וְכָאֲשֶׁר יָנִיחַ יְדוֹ וְגִבְרֵי עַמְלֶק (יז, יא).

שינוי במשנה (ראש השנה פרק ג משנה ח): וְהָיָה כְּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יְדוֹ וְגִבְרֵי יִשְׂרָאֵל וּגְו', וְכִי יָדְיוֹ שָׁלַח מֹשֶׁה עוֹשׂוֹת מִלְחָמָה אוֹ שׁוֹבְרוֹת מִלְחָמָה. אֶלְמָּה לֹמַר לָהּ, כֹּל זְמַן שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל מְסַתְּפָלִים כְּלָפֵי מַעְלָה וּמִשְׁעַבְדֵּי אֶת לְבָבָם לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים הָיוּ מִתְגַּבְּרִים. וְאִם לֹא, הָיוּ נֹפְלִין. כִּי צִיָּא בְּדָבָר אֶתְהָ אֹמְרִי, (במדבר כא, ח) עָשָׂה לָּהּ שָׂרָף וְשִׁים אוֹתוֹ עַל גֹּס, וְהָיָה כֹּל הַנְּשָׂא וְרָאָה אוֹתוֹ וְחָי. וְכִי נָחַשׁ מְמִית, אוֹ נָחַשׁ מִחַיָּה. אֶלְמָּה, בְּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְסַתְּפָלִין כְּלָפֵי מַעְלָה וּמִשְׁעַבְדֵּי אֶת לְבָבָם לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים, הָיוּ מִתְרַפְּאִים, וְאִם לֹא, הָיוּ נֹמְקִים.

כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה וכו' - יתכן בעיני שהיתה הרמת ידיו של משה רבינו ע"ה הוראה לבני ישראל שיסתכלו כלפי מעלה וישעבדו לבם לשמים, כעין הוראת הנחש שעל הנס כבסמוך, כי לא יכשר לפרש שמשה היה שלוחם של ישראל וכשהרים ידו והסתכל כלפי מעלה ושעבד כו' הוי במקום כל ישראל, ואם הניח ידו לא שעבד נפשו לשמים שזה לא יצדק לומר על אדון הנביאים ע"ה, אבל ברוב עם הדרת המלך ה' צבאות ב"ה לא יהיה כי אם ע"י הוראה. זה יתכן מאד.

והעד הנאמן נחש הנחשת דבסמוך. ולפי דרכי יתכן מאד שהיה עומד על הגבעה כטעם הנחש שעל הנס כדי שיוכלו לראותו כל ישראל וכאשר ראו כי הרים ידו גם המה הסתכלו וכונו לבם. ולא כן כאשר הניח ידו.

רבינו התוס' יו"ט - בפירושו למסכת ר"ה (שם)

פרשת יתרו:

האם תינוק שנפל לארץ - מצויה לנשקו משום צלם אלקים

וְלֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלַת עַל מִזְבְּחֵי אֲשֶׁר לֹא תִגְלַח עֲרוֹתָהּ עֲלֵיו (כ).

שמעתי בשם אדם גדול שאמר שאם הוא רואה תינוק נופל על הארץ הוא מרימו ומנשקו, כאילו חומש נפל על הארץ, שהרי הוא צלם אלקים. ויש שפקפקו ע"ז ואמרו שצריך לרחם על התינוק ולפייסו ולנשקו משום כאבו שלו, ולא משום דיש כאן צלם אלקים שנפל.

ואכן כתב רש"י שמות כ' כ"ג אשר לא תגלה ערותך, שהרחבת הפסיעות קרוב לגלוי ערוה הוא ואתה נוהג בהם מנהג בזיון, והרי דברים ק"ו ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון, חבירך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה. ואין מזה ראייה שהענין שלא לבזות אדם הוא משום שמבזה את צלם האלוקים, ונמצא שזה כעין מצוה שבין אדם למקום, אלא שזה פשוט דאע"ג דיש לרחם גם על בע"ח, וכמו שלמדנו מהאמור ורחמיו על כל מעשיו, שנענש רבינו הקדוש משום שלא ריחם על בהמה ונסתלקו יסוריו ע"י שריחם על "בני כרכושא", ומ"מ ודאי דעל אדם יש לרחם יותר, וחברך שהוא בדמות יוצרך, שהוא חשוב מאד, יותר יש לרחם עליו.

וראייתי בדעת חכמה ומוסר ח"ב מאמר י"ב, שהקשה על דברי הגמ' ברכות י"ט ב', אמר רב יהודה אמר רב, המוצא כלאים בבגדו פושטן אפילו בשוק מאי טעמא אין חקמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' (משלי כא, ל), כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב, ומשמע דמסברא לא היה צריך לפושטו, אי לאו דלמדנו מוהר קרא דאין חולקים כבוד במקום חילול השם, וזה תימה דהרי שלא לעבור על לא ארץ לתת כל ממונו, ואף לסבול בנופו כל זמן שאין פיקוח נפש, ולמה לא יצטרך לפשוט בגדיו בשוק כדי שלא לעבור על לאו

דכלאים ומבואר מזה דכבוד הבריות חשוב כל כך לדחות תורה מחמתו, והוא משום דזהו כבוד צלם אלקים, אלא שלמדים מקרא דכבוד ה' גדול יותר.

ועי"ש שהמבזה את המועדות והמלבין פני חבירו ברבים, אע"פ דיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב, דאמנם בחילול שבת שהוא ודאי חמור ביותר, לא איבד את חלקו לעוה"ב, ואילו על ביזוי המועדות שלכמה ראשונים אינו אלא מדרבנן אין לו חלק לעוה"ב, וכן מלבין פני חבירו שהוא אבק רציחה, חמור הוא יותר מרציחה עצמה. וביאר הדברים, שכל הבריאה היא "לכבודי בראתי", שהכל הוא כבוד שמים, ולכן אם עבר אדם עבירה חמורה ולא פגע בכבוד שמים, שלא עבר אלא משום שיצרו תקפו, יש לו חלק לעוה"ב, אבל המבזה את המועדות, אף דהעבירה היא קלה, מ"מ כיון שפגע בענין של כבוד, ביזה את המועדות, חילל כבוד שמים, אין לו חלק לעוה"ב. וכן מלבין פני חבירו ברבים חמור הוא יותר מרציחה עצמה, משם דפגיעה בכבוד צלם אלקים יותר חמור מן הכל, ועי"ש שהאריך בזה הרבה.

והדברים מפורשים בתוס' יום טוב (אבות פ"ג מ"א), שכתב שמלבין פני חבירו ברבים הוא בכלל 'כִּי דָבַר ה' זָהָה' (במדבר טו, לא), לפי שהאדם נברא בצלם אלקים, והרי הוא "דבר השם", כלומר "ענין ה' וצלמו". ודבר יאמר על ענין, כמו הלא דבר הוא (שמואל א' י"ז), [וכוונתו למה שאמרו בסנהדרין צ"ט א', דבר ה' בזה זה המגלה פנים בתורה וכו', הפַּרְתַּת תִּפְקֶרֶת (במדבר טו, לא) הכרת - בעולם הזה, תכרת - לעולם הבא, מכאן אמר רבי אליעזר המודעי המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמכפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה והמלבין פני חבירו ברבים אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא], הנה מבואר מדבריו שהחומר של מלבין פני חבירו הוא מחמת בזיון של צלם אלקים.

והנה עד כאן לא מצאנו אלא שחומר של בזיון לאדם הוא מחמת שהאדם הוא צלם אלקים, אבל לא בכל מצוות שבין אדם לחבירו, אבל כתב בדעת חכמה ומוסר ח"ג מאמר ל"ג, כי כל ענייני בין אדם לחבירו נבנים על היסוד של צלם אלקים, ולא כמו שהעולם סוברים שנצטוונו שלא נגזול ולא נזיק וכיוצא בזה, אלא הכל הוא בהלכות צלם אלקים, ובזה נכללו גזילה וגניבה וכן אונאה וזעזע וכיוצא, הכל נובעים מפגיעה בצלם אלקים, ונמצא דהן בין אדם למקום והן בין אדם לחבירו, הכל הוא כבוד שמים, אלא שגזזה"כ היא שכבוד שמים אינו נדחה מפני כבוד הבריות.

והנה הדברים עמוקים עד מאד, והרבה יש להתבונן בדבריו, אך מ"מ למדנו דעיקר המצות של בין אדם לחבירו, הן האיסורים והן המצוות, הם מחמת שהאדם הוא צלם אלקים, ומ"מ אין זו סתירה למש"נ דמצות שבין לחבירו צריך לעשות כדי להטיב לחבירו, ולתת צדקה מתוך רחמנות על העני, וכמש"נ דזו היא צורת מעשה המצוה, ועדיין יש לעי' הרבה בהגדרת הדברים.

ומבואר מזה גם מה שנתבאר לעיל מדברי הר"י בשע"ת, כי חסד מזכך את האדם ומכפר עליו יותר ממצוות שבין אדם למקום, והוא מש"כ הרא"ש "כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם רצון הבריות, במצוות שבין אדם לקונו".

ליקוטי חכמה ומוסר (להגאון רבי רפאל שמואלביץ זצ"ל מראשי ישיבת מיר)

פרשת משפטים:

כל מזיק לחבירו מזיק גם לנפשו של עצמו

וְאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹקִים אֵנָּה לִידוֹ וְשִׁמְתִי לָהּ מְקוֹם אֲשֶׁר יִנָּס שְׂמֵהָ (כא, ג).

כתב רבינו התוס' יו"ט (ב"ק פ"א מ"א) ארבעה אבות 'נזיקין', למה לא קתני מזיקים, אלא לרמוז דכל מזיק לחבירו מזיק גם לנפשו של עצמו, אם כן נמצא דכל מזיק נזוק הוי.

ומרומזים דבריו בלשון הפסוק 'והאלקים אנה לידו' כפשוטו לרשותו, וגם אפשר לפרש לעצמו שמה שאונה והזיק הוא גם לעצמו.

מטוב נהורך (שווימר) - **פר' משפטים**

ששון יום טוב

מטעמת מהביאור הנפלא "ששון יו"ט" שבהוצאתנו - המבאר דברי התו"ט

לבקשת רבים מקוראי הגליון, מביאים אנו טעימה מהפירוש הנפלא "ששון יום טוב" המבאר את דברי רבינו התוס' יו"ט - בשילוב תיבות הביאור בתוך דבריו.

בחרנו להגיש בפני הקוראים פירוש על דברי רבינו במסכת אבות (פרק ה' משנה יח) המתייחס לניסי קריעת ים סוף, וקבלת התורה בפרשיות בשלח ויתרו.

יש לצייץ שמפאת קוצר היריעה הבאנו רק את הפירוש המשולב בתוך התיבות, ורק מקצת מתוך ההערות המחכימות המעטרות את הפירוש, ויותר ממה שכתוב כאן מובאר ומפורט בספר עצמו, ישמע חכם ויוסף לקח - ללמוד בספר עצמו - בבחינת אותיות מחכימות, וימצא נופת צופים וכל טעם.

ניסי קריעת ים סוף וקבלת התורה

שנינו במשנה מסכת אבות (פרק ה משנה ו): עֲשֶׂרָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ בְּעָרֵב שֶׁבֶת בֵּין הַשָּׁמַשׁוֹת, וְאֵלוּ הֵן, פִּי הָאָרֶץ, וְפִי הַבְּאֵר, וְפִי הָאֵתוֹן, וְהַקֶּשֶׁת, וְהַפֶּן, וְהַפְּסָה, וְהַשְּׁמַיִם, וְהַכְּתָב, וְהַמְּכַתֵּב, וְהַלְּחָוֹת. וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים, אֵף הַפְּדִיקוֹן, וְקִבְרֹתָי שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֵילוּ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ. וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים, אֵף צֶבֶת בְּצַבַּת עֲשֶׂרָה:

שיטת הרמב"ם דכל הניסים הושמו בטבע בימי בראשית

עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן פי הארץ וכו'. כתב הרמב"ם ז"ל: הם (חכמי המשנה) לא יאמינו בחדוש הרצון בכל עת, אבל בתחלת עשיית הדברים שם בטבע שיעשה בהם כל מה שיעשה, הן יהיה הדבר שיעשה מאודיי, והוא הדבר הטבעי, או יהיה חדוש לעתים רחוקים והוא המופת, הכל בשוה. על כן אמרו שביום הששי שם בטבע הארץ שתשקע קרח ועדתו, ולבאר שיוציא המים, ולאתון שתדבר וכן השאר.

ואולי תאמר אחרי שכל הנפלאות כולם הושמו בטבעי הדברים ההם מששת ימי בראשית, למה יחד [התנא] אלו העשרה. דע שלא יחדום לומר שאין שום מופת [אח] שהושם בטבע הדברים רק אלו, דבאמר כל הניסים והנפלאות שכל דור ודור כבר הושמו בטבע בששת ימי בראשית. אבל אמרו שאלו נעשו בבין השמשות לבד (כלומר שאלו לבד נעשו ביה"ש, והשאר נעשו בזמנים אחרים בששת ימי המעשה), ושאר נפלאות והמופתיים ג"כ הושמו בטבעי הדברים עוד לפני ביה"ש ערב שבת, אשר נעשו כן בעת העשותם תחלה. ואמרו על דרך משל, שביום שני בהחלק המים הושם בטבעם שיחלק ים סוף למשה, והירדן ליהושע, וכן לאלישע. וביום ד' כשנברא השמש, הושם בטבעו שימוד בזמן פלוני בדבר יהושע אליו. וכן שאר הנפלאות. מלבד אלו העשרה שהושמו בטבעי הדברים ההם בין השמשות ע"ל. ויותר מזה ביאר בספרו המורה (פרק כ"ט חלק ב'), ואמר שם אחר שהביא מדרשם (בראשית ובה' ה') תנאי התנה וכו', סיים ואמר שאות הנביא הוא שיודיעוהו האל בשעה שיהי' בו, מה שיאמר ויפעל זה הדבר כמו ששם ביטבעו להיות, בשורש מה שהי' בטבעו ע"כ.

קושיא על שיטת הרמב"ם

ויקשה על זה מאד מאמר משה רבינו ע"ה (שמות ח', ה') למתי אעתי. וישעיהו אמר (ישעיהו ז', י"א) שאל לך אות מעם ה' אלהיך, העמק שאלה, או הגבה למעלה (פי' רש"י: שאל אות בעמקי תהום להחיות לך מות, או הגבה למעלה לשאל אות בשמים). ושאלת גדעון מאות הגיזה בשני הפכים.

שיטת המאירי דהניסים בזמנים נעשין בשינוי הטבע

ובמדרש שמואל בשם המאירי ז"ל שאין דעת החכמים שהיו התנאים האלה טבע קיים במתפעל (כלומר שהוטבעו בטבע), אבל היתה כונתם בלא ספק לענין הפועל יתברך ורצונו, לומר שלא היה שינוי רצון לפניו יתברך חלילה (בעשיית הנס, א"ע"פ שלא הוטבעו בטבע הבריאה) כי באותו שעה שברא שמים וארץ וכל אשר בו, הקיפה וכללה, ידיעתו הדברים העתידיים להיות ושכבר יבא זמן שישנה טבע הנמצא ההוא וכו', ועל מנת כן בראו כו', ולא היה א"כ פועל הנס שינוי ידיעה והתחדש רצון וכו' ע"כ. כלומר כי כל האותות (לשעתה) [לשעתם] ולעתם

נבראו ונעשו, ולא הושמו בטבע לשיהיו נעשים לעת ההיא (כמ"ש הרמב"ם), ואף על פי שכבר הקיפה בזה ידיעתו יתברך כבר קדם, במשנת הכל צפוי (משנה י"א פ"ג), שאין הידיעה מכרחת הדברים האפשריים. והנה כל הנסים תלויים ועומדים באפשרות הבחירה שביך האדם, כי כולם ר"ל הנסים, שבביל בני אדם היו.

סיוע לדברי המאירי מדברי הרמב"ם עצמו

ואני אומר שכמו שעל היתר (יישוב) הספק ההוא במתני' דלעיל (פ"ג משנה ט"ו) הכל צפוי והרשות נתונה (כלומר על פירוש סתירה זו בין ידיעה לבחירה במתני' דהתם), השיב הרמב"ם מהפסוק כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' (ישעיהו נ"ה ח'). כמ"ש שם. כך אשיב אמרים, דסיפא דקרא היא התשובה עצמה בהיתר זה הספק העצום המתחייב בענין הנסים, מפני שאין שינוי ברצונו יתברך, והוא אמרו (בהמשך פסוק הנ"ל) ולא דרכיכם דרכי, שדרכיו והם פעולותיו [שכן אמר מרע"ה (שמות ל"ג) הודיעני נא את דרכיך, והם הנגהגו ופועלתו בעולם], אמר שלא דרכיכם דרכי, כלומר שלא תקישו דרכיכם לדרכי, ולא יבא הספק העצום הזה.

ורמב"ם עצמו [בספרו המורה] (סוף פרק י' מחלק ג') כתב וז"ל: ענין ההשגחה וענין הידיעה וענין הכונה המיוחסות אלינו בלתי ענין המיוחסות אליו, וכשילקחו ב' ההשגחות או שתי הידיעות או שתי הכונות, על שיקבצם ענין אחד, יבואו הספקות הנזכרות. וכשיוודע שכל מה שיוחס אלינו נבדל מכל מה שיוחס אליו, יתבאר האמת. וכבר הגיד ההבדל בין אלו המיוחסים אליו ובין המיוחסים אלינו באמרו ולא דרכיכם דרכי ע"כ.

ויראה ג"כ מלשונו פרק כ"ט מחלק ב' שמה שמבאר דברי החכמים באמרם תנאי התנה וכו' על הדרך האמור, א"ע"פ שלא כן דעת עצמו. ודי לנו שהמלטנוהו להרמב"ם בזה בדעת עצמו (ר"ל שהבאנו ראי' דבאמת הרמב"ם מודה דשיין חידוש הרצון בכל עת א"ע"פ שבדאי היתה ידוע להש"ת בששת ימי המעשה, מה שאינו בהשגתו דלא דרכיכם דרכי), אף על פי שלא נוכל להצילו מדעתו בדעת החכמים (שפי' כאן דחכמים לא יאמינו בחידוש הרצון בכל עת).

פירוש המשנה לפי דעת המאירי

אבל אני אומר שגם החכמים ז"ל זו דעתם, ולא נפלות מהם חלילה, כ"ש שממקרא מלא זיל קרי בי רב הוא. ולא אמרו (כאן במשנתנו) שנבראו בערב שבת אלא על ידיעתו כמו הכל צפוי וכדברי המאירי. ומאמרם תנאי התנה בששת ימי בראשית על הים שיקרע וכו', נראה בעיני שאין ענינו כלל לסלק שנוי רצון, אבל הוא שוה למאמרם שכתבתי לעיל בפרק ב' (משנה ח') שאמרו בפסוק יום הששי, שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית על מנת שיקבלו עליהם ישראל ה' חומשי תורה. וזה אין בו דבר טבעי (ר"ל שאין הכוונה שהקב"ה הטבעי בטבע הבריאה שלא יתקיים אם ישראל לא יקבלו התורה), אבל הוראה על תכלית בריאת העולם שלא נברא אלא בשביל קבלת התורה לישראל, ושם לא יקבלוה יחזרו העולם לתוהו ובוהו, כי לא נברא אלא לתכלית זה. וכך כל אלו התנאים ע"ז הצד נאמרים בכל לשון של זכות ויפוי כח לישראל, שהקב"ה התנה במעשה בראשית עם הים שיקרע לישראל, שבשביל זה הוא בורא הים, וכך בשמש שיעמוד ליהושע, שבשביל זה נברא, והשישונו בזה השרשה גדולה באמונה שהכל לא נברא אלא בשביל ישראל. ודבר זה מסכים למאמרם (מדרש בראשית סימן ג') בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. ומאמרים רבים להם (ר"ל לחכמים) שאמרום שנברא העולם לשבח ולזכות ישראל. ולא נכחש שעם מאמרם זה (שדברים אלו נבראו ביה"ש) כיונו ג"כ לומר שהוא יתברך ויתעלה מגיד מראשית אחרית, ומביט לסוף דבר בקדמותו. אבל זה מצד שכך היא ידיעתו יתברך כענין הכל צפוי, אבל לא שבאו וכיונו בזה לבטל שנוי רצון וידיעה לומר שדברים אלו הטבעו בטבע הבריאה להשתנות בבוא הזמן, כי מעולם לא נתחייבו בזה. שכבר קדמם הנביא ישעיהו לסלק זאת המבוכה באמרו (ישעיהו נ"ח, ח') כי לא מחשבותי [מחשבותיכם] ולא דרכיכם [דרכיך]. שאין להקישן יחד ולא נבוא להסתפק. ולא כיונו בלשון תנאי התנה אלא כלשון המדרש שביום הששי כ"ל.

ורבינו בדרך חיים הפליא עצה הגדיל תושיה להסיר זו השאלה אמר כי הידיעה והיכולת הכל מפעולותיו כמ"ש (שמות ב', כ"ה) וידע אלהים הוא לשון פעולה, וכמו שאמר פעולות אינן מחייבות שינוי ולא רבוי בו יתברך כן גם אלו, ונסמך בזה בחכמת הקבלה, ע"ש.

סיפורים נפלאים ישועות ונחמות בזכות הזחירות מלשוחה

בשעת התפילה כתקנת רבינו התוס' יו"ט

הנרגש וגילה למשתתפים כי השם שמעון ניתן לך הנימול על שם התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע, לאחר שהבטיחו לקרוא לבנם על שמו, אך גם על שם הרבי מלעלוב זי"ע. "לפני כתשעה חודשים" סיפר האברך לכל המסובים ובתוכם הרב מילגרום שליט"א, "נסעתי לציונו של הרבי מלעלוב זי"ע בהר הזיתים בירושלים והבטחתי בקבלה גמורה שלא לדבר בעת התפילה וקריאת התורה מתחילה ועד סוף.

"ואכן עיניכם הרואות כי 'גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם', ב"ה הבטחתי ומיד נושעת".

(גליון אוהל מועד פר' בא תשפ"ד - הרב שמעון טיקוצקי)

לא ענה בשעת התפילה וזכה להינצל מביקורת

קשה של רשויות המיסים

איש עסקים ניהל מפעל גדול, הוא נהג להתייחס בבוקר לפני התפילה לשאלות דחופות שהתעוררו במפעל (נגד ההלכה!!!).

כעבור זמן כאשר למד את הגמרא בברכות יד. א"ר אידי בר אבין א"ר יצחק בר אשיאן אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל שנה 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו, קיבל על עצמו שלא יעסוק בשום עניין קודם התפילה.

כבר למחרת הגיע הניסיון הראשון, המנכ"ל על הקו, המנכ"ל?! אולי הקבלה שלי לא כוללת אותו? - חשב האיש, אך מיד הוא התעשת והחליט "אני לא עונה" - ויהי מה, המנכ"ל לא הרפה, מתקשר שוב ושוב.

כאשר הסתיימה התפילה חזר מיודעו אל המנכ"ל והלה אומר לו יש לך מזל יותר משכל. "לא מזל - אלא תפילה" עונה האיש - מה העניין?

ובכן הגיעו לכאן הבוקר נציגי מס הכנסה וביקשו לבדוק תיקים, אמרתי שפתיחת תיקים היא בסמכותו של בעל הבית, מיד אתקשר ואזמין אותו לכאן.

אך לא ענית, ארבעים דקות הם המתינו ונמאס להם, הם ביקשו לראות חוזה שכירות של המקום, עיינו בו ונראה להם תקין, עזבו את המקום ואף נתנו אישור שהכל תקין.

הוא נזכר שלפני שמונה חדשים קרה כדבר הזה ואז כהגיע למפעל, הנציגים החזיקו אותו עד חצות ורק אז רץ לחטוף תפילת שחרית.

(גליון בתי מקדש מעט)

זכה לילדים אחרי שמונה שנים מהחזונה לאחר

שקיבל על עצמו לא לדבר בשעת התפילה

את הסיפור המופלא הבא שמענו אשתקד (=פר' בא תשפ"ד) מהרה"ח רבי צבי אריה מילגרום שליט"א משיכון ויז'ניץ בבני ברק שזכה להסתופף בצל רבוה"ק, וכך הוא מספר:

לפני שנה, בחודש שבט תשפ"ג, פגשתי בשמחה משפחתית קרוב משפחה המתגורר בצפון הארץ, אברך יקר שכבר חלפו מאז חזונותו קרוב לשמונה שנים ועדיין לא זכה להיפקד בזרע של קיימא.

"יש לי סיפור בשבילך" אמרתי לו מיד כשראיתי את פניו. באותם ימים רעש העולם מהמעשה הפלאי שהתפרסם בגליונכם 'אוהל מועד', ובעקבותיו במקומות נוספים, על יהודי יקר שנסע לז' שבט ללעלוב, לציונו של רביה"ק הרבי ר' דוד זי"ע, להתפלל על בחור מבוגר בעל תשובה שטרם זכה להקים את ביתו. כשחזר לארץ ישראל ביקר בבית החיים בבני ברק שם פגש את הגה"צ רבי יצחק קולדצקי שליט"א, חתנו של הגר"ח קניבסקי זצוק"ל והזכיר בפניו את הבחור הזקוק לישועה והוא בשומעו את בקשתו הציע לו "לנסוע ללעלוב"... ומיד פירש הרב קולדצקי את כוונתו שייסע לציונו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בהר הזיתים ויקבל על עצמו שלא לדבר בעת התפילה מתחילתה ועד סופה, כפי שדרש רבינו בחיי חיותו בכל כוחו, כשהוא מוסיף באחזניו שכבר ראה הרבה ישועות על ציונו של רבינו בכוחה של קבלה זו.

היה לי חלק קטן באותו סיפור, מוסיף הרב מילגרום שליט"א, כשאותו אברך פנה אליי וביקש שאסייע לו למצוא את ציונו של רבינו בהר הזיתים ואכן, שבוע בדיוק לאחר שהתפללו עבור אותו בחור מבוגר וקיבלו את הקבלה לזכותו, הוא התארס בשעתומו"צ ויהי לפלא. ובכן, סיפרתי את כל הסיפור הזה לאותו אברך בן משפחה הזקוק לישועה. לא הוספתי אף מילה. לא אמרתי לו מה לעשות. אך בליבי פנימה קיוויתי שהוא יבין לבד את המסר ויבצע בעצמו את הסגולה הבדוקה, ייסע לציונו של רבינו ויקבל על עצמו שלא לדבר בעת התפילה ובעז"ה ייפקד בזש"ק. לפני כמה שבועות, כמה ימים לאחר חנוכה תשפ"ד, נערכה באחד מאולמות השמחה 'סעודת הברית' המרגשת לבן הבכור נ"י שנולד במזל טוב לאותו אברך קרוב משפחה, לאחר שמונה שנות ציפייה, וייקרא שמו בישראל "שמעון". בסעודת הברית קם האב

הגליון מוקדש לע"נ מרת חנה שינדל בת רבי שלמה ע"ה

נפטרה כ"ט שבט תשס"ח ת.נ.צ.ב.ה